

یاری از نماز و روزه

هدف : تبیین نقش نماز و روزه در تقویت تقوا و دوری از گناه

نماز، ستون خیمهٔ دین و نشانهٔ وفاداری ما به عهد خویش با خدا است. جامعهٔ اسلامی و فرد مسلمان با نماز شناخته می‌شود؛ در جامعه و خانواده‌ای که نماز راه نیافته، گویا اسلام وارد نشده است. در کنار نماز، روزه قرار دارد. جوامع اسلامی در سراسر جهان با آمدن ماه رمضان حال و هوای معنوی پیدا می‌کنند و رفتار مردم عوض می‌شود.

با اینکه در سال‌های قبل با برخی از احکام این دو عبادت آشنا شده‌ایم، اما با توجه به اهمیت آنها و جایگاهشان در برنامهٔ زندگی فرد مسلمان، ابعاد دیگری از این دو عبادت را طرح می‌کنیم و به پاسخ سؤال‌های زیر می‌پردازیم :

- ۱- چرا در هر روز، پنج بار به نماز می‌ایستیم؟
- ۲- حکمت روزه چیست؟ چرا یک فرد مسلمان باید روزه بگیرد؟
- ۳- احکام روزه کدام‌اند؟

قرائت

آیات شریفه زیر را به دقت و زیبا قرائت کنید.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و آنگاه که بندگام در باره من از تو می پرسند

(بگو): من به آنان نزدیک هستم

اجابت می کنم دعای آن که مرا بخواند

پس باید دعوت مرا بپذیرند

و به من ایمان آورند

باشد که راه یابند

وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي

فَأِنِّي قَرِيبٌ

أَجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي

وَلْيُؤْمِنُوا بِي

لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

بقره، ۱۸۶

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

بقره، ۱۵۳

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

..... كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ
..... كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
..... لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

بقره، ۱۸۳

..... أَتْلُ مَا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ
..... وَاقِمِ الصَّلَاةَ
..... إِنَّ الصَّلَاةَ
..... تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
..... وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ
..... وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

عنکبوت، ۴۵

به کمک توضیحات زیر، ترجمه آیات را کامل کنید.

ترجمه

أُتِلُّ : بخوان
تَصْنَعُونَ : می‌کنید

إِسْتَعِينُوا : کمک بخواهید
كُتِبَ : واجب شده است
صِيَام : روزه

با تفکر در آیات، پیام‌های زیر را تکمیل کنید.

سوره/آیه	پیام آیات	ردیف
.....	هرکس صادقانه و از صمیم قلب خدا را بخواند و از او درخواستی کند،	۱
.....	اگر می‌خواهیم به رستگاری راه یابیم باید دعوت ..... بپذیریم و ..... آوریم.	۲
.....	در مسیر رفتن به سوی رستگاری لازم است از ..... و ..... کمک بگیریم.	۳
.....	از مهم‌ترین ثمرات روزه (که یکی از مصداق‌های صبر است) ..... است.	۴
.....	یکی از وظایف پیامبر اکرم (ص) برپا داشتن ..... میان مسلمانان است.	۵
.....	یکی از آثار و نتایج برپا داشتن ..... دوری از ..... است.	۶
.....	علاوه بر این، ..... ثمره برتری دارد که همان ..... است.	۷

فلسفه نماز و روزه

می‌دانیم که اگر خدای مهربان برای زندگی ما انسان‌ها برنامه‌ای تنظیم کرده و وظایفی هم پر دوش ما قرار داده است، جز مصلحت و سعادت ما هدفی نداشته است و گرچه ما به مصلحت برخی از این وظایف پی نمی‌بریم، اما یقین داریم که او دانای حکیمی است که جز براساس حکمت، وظیفه‌ای را تعیین نمی‌کند.

با وجود این، انسان دوست دارد حکمت و علت احکام الهی را بداند و با معرفت بیشتر دستورات الهی را انجام دهد. از این رو، خدای متعال به ما کمک کرده و فایده‌های مهم‌ترین احکام خود را از طریق آیات قرآن کریم و سخنان معصومین به اطلاع ما رسانده است.

در این آیات، خداوند مهم‌ترین فایده‌های نماز و روزه را متذکر می‌شود. دو فایده نماز عبارت‌اند

از:

۱- یاد خدا، ۲- دوری از گناه.

و مهم‌ترین فایده روزه نیز عبارت است از: تقوا، پاکی و پارسایی.

در این درس به فایده دوم نماز که با فایده روزه، یعنی تقوا ارتباط دارد، می‌پردازیم و این دورا با

هم بررسی می‌کنیم. راستی تقوا چیست؟ چرا قرآن کریم همواره مردم را دعوت به تقوا می‌کند؟

تقوا

برای اینکه حقیقت تقوا را دریابیم، ابتدا تمثیلی را که امیرمؤمنان علی (ع) در نهج البلاغه بیان فرموده، ذکر می‌کنیم. ایشان می‌فرماید: «مَثَلْ آدم‌های بی‌تقوا مَثَلْ سوارکارانی است که سوار بر اسب‌های چموش و سرکشی شده‌اند که لجام را پاره کرده و اختیار را از دست سوارکار گرفته‌اند، به بالا و پایین می‌پرند و عاقبت، سوارکار را در آتش می‌افکنند. اما مَثَلْ آدم‌های باتقوا، مَثَلْ سوارکارانی است که بر اسب‌های راهوار و رام سوار شده‌اند و لجام اسب را در اختیار دارند و راه می‌پیمایند تا اینکه وارد بهشت شوند»^۱.

تفاوت اصلی میان این دو سوارکار که یکی به هلاکت می‌رسد و دیگری به رستگاری، در چموشی و سرکشی و لجام‌گسیختگی اسب یکی، و راهوار و مطیع بودن اسب دیگری است. این لجام‌گسیختگی و سرکشی در انسان بی‌تقوا و رهواری و مطیع بودن در انسان باتقوا به چه معنا است؟

«تقوا» به معنی «حفاظت» و «نگهداری» است. انسان متقی یعنی کسی که خودنگهدار است و خود را حفاظت می‌کند. به عبارت دیگر، انسان متقی بر خودش مسلط است، زمام و لجام خود را در کنترل و در اختیار خود دارد و نمی‌گذارد که در پرتگاهی قرار بگیرد که با یک حرکت بی‌جا در دره‌های هولناک سقوط کند.

حال این سؤال پیش می‌آید: خودنگهداری از چه؟ مسلط بر خود در برابر چه؟

پاسخ روشن است: از گناه؛ همان عمل زشتی که از گناهکار سر می‌زند و آتش قیامت را روشن می‌کند. انسان باتقوا، انسان توانمندی است که خود را در برابر گناه حفظ می‌کند و می‌کوشد که روزبه‌روز بر توانمندی خود بیفزاید تا اگر در شرایط گناه و معصیت قرار گرفت، آن قوت و نیرو او را حفظ کند و از آلودگی ننگه دارد. او مانند کسی است که بدن خود را چنان ورزیده ساخته است که دچار بیماری نمی‌شود.

اکنون این سؤال پیش می‌آید که چگونه تقوا را در خود به‌وجود آوریم که بتوانیم در مواقع خطر بر خود مسلط باشیم و از گناه دوری کنیم؟

قرآن کریم راه‌های متعددی برای رشد این نهال به ما نشان داده که آیات ابتدای درس به دو مورد مهم از آنها، یعنی «نماز» و «روزه» اشاره کرده است.

۱- نهج البلاغه، ؟

نماز و بازدارندگی از گناه

برخی این مسئله را طرح می‌کنند که ما نماز می‌خوانیم اما تأثیر آن را کمتر در خود مشاهده می‌کنیم و معمولاً دست از رفتارهای قبلی بر نمی‌داریم. پس چگونه نماز بازدارنده انسان از زشتی‌ها و منکرات است؟

برای رسیدن به پاسخ باید توجه کنیم که اثر نماز به تداوم و پیوستگی آن و نیز به میزان دقت و توجه ما بستگی دارد. چنانکه اگر گفته شود هرکس درس بخواند، موفق می‌شود، طبیعتاً موفقیت همه یکسان نیست و به نحوه و کیفیت درس خواندن آنها بستگی دارد. بنابراین اگر نمازهای روزانه خود را ترک نکنیم به میزان دقت و توجه خود، از آن تأثیر خواهیم پذیرفت. نمی‌توان انتظار داشت که با خواندن چند رکعت نماز شتابزده و بدون رعایت آداب، فرد از کارهای غلط خود دست بردارد. اگر تلاش کنیم که روزبه‌روز نماز را با کیفیت بهتر و رعایت آداب آن انجام دهیم، به زودی تأثیر آن را حس خواهیم کرد.

هرکدام از ما می‌توانیم این مورد را در میان اطرافیان و بستگان مشاهده کنیم و دریابیم افرادی که به نمازشان توجه بیشتری دارند، در مقایسه با کسانی که نماز نمی‌خوانند، از برخی منکرات بیشتر دوری می‌کنند.

اگر به زندانیان و خلافکاران جامعه نگاه کنیم، می‌بینیم که چنین مجرمانی کمتر از میان افراد نمازخوان برمی‌خیزند. همین امر نشان می‌دهد که نماز تأثیر خود را گذاشته و هر قدر با توجه و دقت بیشتر انجام شود تأثیر آن بیشتر هم خواهد شد.

اگر نماز را کوچک بشماریم و نسبت به آنچه در نماز می‌گوییم و انجام می‌دهیم درک صحیح داشته باشیم و با توجه، نماز را بخوانیم، نه تنها از گناهان که حتی از برخی مکروهات هم به تدریج دور خواهیم شد. از این رو:

اگر در انجام به موقع نماز بکوشیم، بی‌نظمی را از زندگی خود دور خواهیم کرد.
اگر در پنج نوبت با لباس و بدن پاکیزه به نماز بایستیم، از آلودگی‌های ظاهری حفظ خواهیم شد.
اگر شرط غصبی نبودن لباس و مکان نمازگزار را رعایت کنیم، به کسب درآمد از راه حرام متمایل نخواهیم شد.

اگر در هنگام گفتن تکبیر به بزرگی خداوند بر همه چیز توجه داشته باشیم، دیگران در دل ما جای خدا را نخواهند گرفت.

اگر در رکوع و سجود، عظمت خدا را در نظر داشته باشیم، در مقابل مستکبران خضوع و

خشوع نخواهیم کرد.

اگر عبارت «اهدنا الصراط المستقیم» را صادقانه از خداوند بخواهیم، به راه‌های انحرافی دیگران دل نخواهیم بست.

اگر عبارت «غیر المغضوب علیهم ولا الضالین» را با توجه بگوییم، خود را در زمره کسانی که خدا بر آنها خشم گرفته یا راه را گم کرده‌اند، قرار نخواهیم داد.

بنابراین؛ با تکرار درست آنچه در نماز می‌گوییم و انجام می‌دهیم به تدریج چنان تسلطی بر خود پیدا می‌کنیم که می‌توانیم در برابر منکرات بایستیم و از انجامشان خودداری کنیم.

بررسی

با توجه به آنچه گفته شد، ببینید که فهم و درک درست اعمال زیر، انسان را در برابر چه گناہانی حفظ خواهد کرد.

منکرات	عبارات و اعمال نماز
۱-.....	۱- خواندن سوره توحید
۲-.....	۲- درود بر پیامبر در تشهد
۳-.....	۳- دعای قنوت
۴-.....	۴- حضور در نماز جماعت
۵-.....	۵- گفتن عبارت «ایاک نعبد»
۶-.....	۶- گفتن عبارت «ایاک نستعین»

مگر خدا به نماز ما نیاز دارد؟ پس برای چه باید نماز بخوانیم؟

خدا به نماز ما هیچ نیازی ندارد بلکه این ما هستیم که به نماز محتاجیم. در حقیقت دستور خدا برای برپاداشتن نماز تنها به نفع خود ماست و خداوند مانند مادری که رشد و پیشرفت فرزندانش را می‌خواهد، با امر به نماز خواهان رشد بندگان است. اما چرا ما به نماز محتاجیم؟

کمتر کسی است که در اثنای کار روزانه، دستش، لباسش، دست و صورتش، سر و پایش، و گاهی همه پیکرش، کثیف نشود و به تنظیف روزانه آنها نیازمند نگردد. دانش‌آموز یا دانشجویی که درس می‌خواند، معلمی که درس می‌دهد، کشاورزی که به کند و کاو زمین، کاشتن تخم یا نشاندن نهال، ایباری یا برداشت محصول مشغول است، کارگر یا مهندسی که در کارگاه کار می‌کند، پرستار یا پزشکی که با بیماران سر و کار دارد، بانوی خانه داری که خانه را اداره می‌کند، پیشه‌ور یا بازرگانی که به داد و ستد مشغول است، همه باید روزی یک یا چند بار لباس و تن خود را شست‌وشو دهند تا پاکیزه بمانند.

روح ما نیز در میدان زندگی روزانه به همین اندازه یا بیشتر در معرض الودگی است: آلودگی به هوس‌های تحریک شده و لجام گسیخته، خودخواهی‌ها و چشم و هم‌چشمی‌ها، غرور ناشی از پیروزی و کامیابی، یا عقده روانی ناشی از شکست و ناکامی، و به دنبال آن حسد و کینه و انتقام و صدها الودگی دیگر.

این آلودگی‌ها روح را تیره می‌کند و ما را از راه راست زندگی، راه پاکی و فضیلت و تقوا منحرف می‌سازد و به راه فساد می‌کشاند؛ از یاد خدا غافل می‌کند و به دام شیطان و وسوسه‌های شیطانی می‌افکند.

بنابراین، باید همان‌طور که لباس و تن خود را می‌شوئیم و پاکیزه می‌کنیم، دل و جان خود را هم شست‌وشو دهیم و پاکیزه کنیم؛ خود را به خدا، سرچشمه پاکی و کمال، نزدیک سازیم؛ لحظاتی را به یاد او، به نیایش او و راز و نیاز با او بگذرانیم و روح الوده را در چشمه صاف و زلال الهی شست‌وشو دهیم.

حضرت علی (علیه السلام): رسول خدا نماز را به چشمه آبی تشبیه کرده است که در برابر خانه کسی جریان داشته باشد و او هر شبانه روز، پنج مرتبه خود را در آن شست و شو دهد؛ پس هرگز آلودگی در بدن او باقی نمی ماند. (نهج البلاغه، خطبه ۱۹۹) اعمالی که اثر نماز را از بین می برند:

توجه کنیم که برخی کارها نیز خاصیت نماز را از بین می برند. باید بکوشیم آن کارها را از زندگی خود بیرون کنیم. مانند:

— خشم به پدر و مادر.

امام صادق (ع) فرمود: «فرزندی که از روی خشم به پدر و مادر خود نگاه کند — هر چند والدین در حق او کوتاهی و ظلم کرده باشند — نمازش از سوی خدا پذیرفته نیست».^۱

— غیبت کردن.

پیامبر اکرم (ص) به ابوذر فرمود: «هرکس غیبت مسلمانی را کند، تا چهل روز نماز و روزه اش قبول نمی شود، مگر اینکه غیبت شده، او را ببخشد».^۲

از این رو است که امام صادق (ع) می فرماید: «هرکس می خواهد بداند آیا نمازش پذیرفته شده یا نه، باید ببیند که نماز، او را از گناه و زشتی باز داشته است یا نه. به هر مقدار که نمازش سبب دوری او از گناه و منکر شود، این نماز قبول شده است».^{۳ و ۲}

نتیجه اینکه: اگر نماز، ما را از گناه و زشتی باز ندارد، معلوم می شود که عیب و نقصی در نماز خواندن ما هست. باید جست و جو کنیم تا آن عیب را بیابیم و برطرف کنیم.

۱- اصول کافی، ج ۲، ص ۳۴۹.

۲- جامع السعادات، ج ۲، ص ۲۳۴.

۳- بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۱۹۸.

۳- در انجام عباداتی مانند نماز، دو دسته شرط وجود دارد: یکی شرط صحت و دیگری شرط کمال. مثلاً اگر کسی واجبات نماز را درست انجام دهد، نمازش صحیح است؛ یعنی شرایط صحت را دارد. اما برای اینکه این نماز در او تأثیر داشته باشد و او را از گناهان بازدارد باید شرایط دیگری را هم رعایت کند که به آن شرط کمال می گویند، مثل اینکه با دقت و توجه نماز بخواند. مقصود از قبول شدن یا قبول نشدن در این احادیث، همان داشتن یا نداشتن شرط کمال است.

(لطفا یک مورد انتخاب شود)

۱- ایام عملیات قدس ۳ بود که در اورژانس فاطمه زهرا(س)، رزمندگی را آوردند که هر دو دست او قطع شده بود. وقتی او را برای اتاق عمل آماده می‌کردند، ایشان را بر روی برانکارد گذاشتند تا به اتاق عمل ببرند. مسوول تعاون آمد تا از این رزمنده سؤالاتی بپرسد. ولی چشمانش را بسته بود و جواب نمی‌داد. همگی فکر کردیم شاید شهید شده باشد. به دنبال آن بودیم که مقدمات کار را جهت تست ضربان قلب و احتمالاً انتقال وی به سردخانه آماده کنیم. ناگهان دیدیم که چشمانش را باز کرد و با متانت خاصی گفت: برادر! بیخشید که جواب شما را ندادم، چون فکر می‌کردم اگر به اتاق عمل بروم شاید وقت زیادی طول بکشد، نماز قضا می‌شود. آن موقع که شما سؤال کردید مشغول خواندن نماز بودم.

۲- چند دقیقه قبل از اذان مغرب، داشت با عجله از خانه خارج می‌شد. پرسیدم: «حسین!

کجا می‌روی با این عجله؟»

همان‌طور که فاصله می‌گرفت، گفت: «با یک نفر قرار ملاقات دارم.»

از برادرش پرسیدم: «کجا می‌رفت با این عجله؟»

خندید و گفت: «می‌رفت مسجد جامع تا نمازش را اول وقت بخواند.»

شهید «غلام حسین خزاعی»

۳- با صدای اذان از سر سفره بلند شد!

گفتیم: غذات سرد می‌شه.

گفت: نه! می‌رم نماز و گرنه غذای روحم سرد می‌شه

شهید «محمود شهبازی»

۴- شهید بابایی می‌گفت من هرچه دارم از نماز دارم. حتی خلبان شدن من هم به برکت نماز بود. پرسیدم چطور؟ گفت: بعد از دو سال دوره دیدن در آمریکا گزارش‌هایی از سوی برخی افراد در خصوص مذهبی بودن من و شرکت نکردنم در مهمانی‌های گناه آلود به مریمان مرکز داده شده بود. دوره مان که تمام شد دیدم گواهی تایید مرا معطل می‌کنند و حاضر به دادن آن نیستند. بالاخره روزی فرمانده دانشکده احضارم کرد. حرف آخر را او می‌زد. چند سؤال که پرسید فهمیدم ذهنیت مثبتی

به من ندارد. همه زحمات چند ساله‌ام در حال هدر رفتن بود. در این حین ژنرال را خواستند و او از اتاقش خارج شد. وقت نماز ظهر شد. خدا خدا می‌کردم که زود مرخصم کند تا به نماز اول وقت برسیم. ژنرال دیر کرد. منم دلم را به دریا زدم و گوشه اتاق روزنامه انداختم و نماز خواندم. خدا خدا می‌کردم تا قبل از اتمام نماز ژنرال برنگردد اما وسط نماز وارد اتاق شد. به نمازم ادامه دادم و او با تعجب نگاهم می‌کرد. بعد نماز گفت: چه کار می‌کردی؟ برایش توضیح دادم که در دین ما زمان‌های مشخصی برای عبادت خدا است و الان یکی از همین زمان‌ها رسیده بود و من در حال انجام وظیفه دینی بودم. ژنرال گفت: پس هر چه که در پرونده شما آمده برای همین کارهایتان است؟ گفتم ظاهراً همین طوره! خندید و خودکارش را درآورد و گواهی مرا امضا کرد.

روزه و تقویت تقوا

گفتیم که میزان موفقیت انسان در رسیدن به هدف‌های بزرگ، به میزان تسلط او بر خویش، خودنگهداری و «تقوا» است و هر قدر هدف بزرگ‌تر باشد، تقوای بیشتری می‌طلبد. روان‌شناسان و کارشناسان تربیت، کارهایی برای تسلط بر خود پیشنهاد کرده‌اند تا افراد بتوانند به موفقیت در درس، ورزش، کسب و کار و مانند آن برسند. اما خداوند، انسان را به عملی راهنمایی می‌کند که اگر آن را به‌درستی و با معرفت انجام دهد، چنان قدرت و تسلطی بر خود پیدا می‌کند که می‌تواند موانع درونی را کنار بزند و گام‌های موفقیت به سوی برترین هدف‌های زندگی را به خوبی بردارد؛ و این عمل، «روزه» است.

روزه، مصداق کامل تمرین صبر و پایداری در برابر خواهش‌های دل است. کسی که یک ماه گرسنگی روزانه را تحمل کند و در عین حال که میل به آب و غذا دارد، به‌سوی آن نرود،

- کسی که یک ماه چشم خود را از گناه حفظ کند،
- کسی که یک ماه زبان خود را از دروغ و غیبت نگه دارد،
- کسی که یک ماه گوش خود را از شنیدن بدی‌ها بازدارد،
- کسی که یک ماه تمرین خوشرویی و خوش‌رفتاری با مردم نماید،
- کسی که یک ماه تمرین کند و از حجاب و پوشش خود به خوبی مراقبت کند،
- کسی که یک ماه بکوشد به دیگران ستم نکند و مردم را از خود نرنجاند،

کسی که یک ماه مواظب باشد غذای سحری و افطاری او از درآمد پاک و حلال باشد، چنین کسی، پس از یک ماه، به تسلطی بر خود می‌رسد که قبل از ماه رمضان آن تسلط را نداشته است و اگر هر سال یک ماه این عمل را تکرار کند، سال به سال خود نگهدارتر و باتقواتر می‌شود. چنین فردی کم‌کم به جایی می‌رسد که احساس می‌کند که هر کاری را که خداوند دستور داده است، می‌تواند به آسانی انجام دهد و احساس سختی نمی‌کند.

بررسی

رسول خدا (ص) می‌فرماید: «چه بسا روزه‌داری که جز گرسنگی و تشنگی چیزی نصیب او نمی‌شود».

مقصود پیامبر گرامی از این سخن چیست؟

احکام روزه

۱- نه چیز روزه را باطل می‌کند که از آن جمله است: خوردن و آشامیدن، دروغ بستن بر خدا و پیامبر و جانشینان پیامبر علیهم‌السلام، رساندن غبار غلیظ به حلق، فرو بردن تمام سر در آب، باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح.

تکمیل

با مراجعه به رساله توضیح المسائل، عبارت‌های زیر را تکمیل کنید.

۱	اگر روزه‌دار سهواً چیزی بخورد یا بیشامد، روزه‌اش .....
۲	اگر روزه‌دار، چیزی را که لای دندانش مانده ..... روزه‌اش باطل می‌شود.
۳	انسان نمی‌تواند به خاطر ضعف، روزه خود را افطار کند، ولی اگر ضعف او به حدی است که معمولاً نمی‌شود تحمل کرد، .....
۴	روزه‌دار ..... غبار غلیظ و دود سیگار و تنباکو و مانند آنها را به حلقش برساند.

۲- کسی که غسل جنابت بر او واجب است، اگر عمداً تا اذان صبح غسل نکند و یا اگر وظیفه‌اش تیمم است، عمداً تیمم ننماید، نمی‌تواند روزه بگیرد. البته اگر سهل‌انگاری کند و غسل نکند تا وقت تنگ شود، می‌تواند با تیمم روزه بگیرد و صحیح است. اما در مورد غسل نکردن، معصیت کرده است.

۳- اگر کسی به علت عذری مانند بیماری نتواند روزه بگیرد و بعد از ماه رمضان عذر او برطرف شود و تا رمضان آینده عمداً قضای روزه را نگیرد، باید هم روزه را قضا کند و هم برای هر روز یک مُد (تقریباً ۷۵۰ گرم) گندم و جو و مانند آنها به فقیر بدهد.

۴- اگر کسی روزه ماه رمضان را عمداً نگیرد، باید هم قضای آن را به‌جا آورد و هم «کفاره» بدهد. یعنی برای هر روز، دو ماه روزه بگیرد یا به شصت فقیر طعام بدهد (به هر فقیر یک مُد) و این کار باید تا رمضان آینده انجام شود.

۵- اگر کسی به به چیز حرامی روزه خود را باطل کند، مثلاً دروغی را به خدا نسبت دهد، کفاره جمع بر او واجب می‌شود. یعنی باید هر دو کفاره یاد شده را انجام بدهد. البته اگر هر دو برایش ممکن نباشد، می‌تواند هر کدام را که ممکن است، انجام دهد.

وظیفه شخص مسافر: کسی که سفر می‌رود، اگر شرط‌های زیر را داشته باشد، باید نمازش را شکسته بخواند و نباید روزه بگیرد:

الف) رفتن او بیشتر از ۴ فرسخ شرعی (حدود ۲۲/۵ کیلومتر) و مجموعه رفت و برگشت او بیشتر از ۸ فرسخ باشد.

ب) بخواهد کمتر از ده روز در جایی که سفر کرده بماند. پس کسی که می‌خواهد ده روز و بیشتر در محلی که سفر کرده است بماند، باید نمازش را کامل بخواند و روزه‌اش را هم بگیرد.

ج) برای انجام کار حرام سفر نکرده باشد. مثلاً اگر به قصد ستم به مظلوم یا همکاری با یک ظالم در ظلم او سفر کند، باید روزه‌اش را بگیرد. اگر فرزند با نهدی پدر و مادر به سفری برود که آن سفر بر او واجب نبوده است باید نماز را تمام بخواند و روزه‌اش را بگیرد.

اندیشه و تحقیق

دربارهٔ مسائل زیر به توضیح المسائل مرجع تقلید خود مراجعه کنید و پاسخ آن را به دست آورید.

۱	اگر مسافر پیش از ظهر به وطنش یا به جایی که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند برسد، در چه صورتی باید روزه بگیرد و در چه صورتی نباید روزه بگیرد؟ .....
۲	اگر مسافری بعد از ظهر به وطن یا به جایی که می‌خواهد ده روز بماند برسد، وظیفه‌اش چیست؟ .....
۳	اگر کسی که روزه است، بعد از ظهر مسافرت کند، وظیفه‌اش نسبت به روزهٔ آن روز چیست؟ .....
۴	اگر کسی که روزه گرفته، پیش از ظهر مسافرت کند و بخواهد به بیش از چهار فرسخ برود، وظیفه‌اش چیست؟ .....

پیشنهاد

دربارهٔ آثار و فواید بهداشتی روزه تحقیق کنید و نتیجهٔ آن را در کلاس گزارش نمایید. برای این تحقیق می‌توانید به کتاب‌های زیر مراجعه کنید :

- ۱- اولین دانشگاه و آخرین پیامبر، دکتر پاک‌نژاد
- ۲- فلسفهٔ روزه برای جوانان، اسلامیه محمدی‌نیا
- ۳- اهمیت پزشکی روزه در سلامت انسان، حبیب‌الله جعفری
- ۴- اهمیت روزه از نظر علم روز، احمد صبور اردوبادی